

Pavel Hanes

HISTORICKÝ POHĽAD NA EVANJELIKÁLNE KREŠŤANSTVO
(Príspevok na konferenciu apríl 1995)

ÚVOD

Každý nový pojem vyvoláva otázky. Ak je to pojem náboženský, otázky sa menia na nedôveru. Pojem "evanjelikálny", "evanjelikalizmus", ktorý je u nás relatívne nový, je v slovenčine akýmsi nepríjemným novotvarom popri slovách "evanjelický", "evanjeliový", "evanjelijný", "evanjelizačný", "evanjelisticý" prípadne "evanjeliárny" a vyvoláva otázky jazykové (napr. prečo nám nestačia uvedené slová, a prečo k nim pridávať ešte ďalšiu odvodeninu od slova "Evanjelium") a otázky náboženské (napr. či nemáme už dosť cirkví, denominácií, siekt a nových náboženstiev?). Ďalšou otázkou je, či nie je možné na vyjadrenie tej istej myšlienky použiť nejaké iné, v slovenčine zaužívané slovo, napr. "prebudenecký".

A. Odpoveďou na jazykovú otázku sa musia zaoberať odborníci. Tu sa obmedzím len na poznámku, že Rudolf Ríčan použil na preklad anglického slova "evangelicalism" český ekvivalent slova "evanjelikalizmus" ("evangelikalizmus"¹) v knihe, ktorá vyšla r.1947, nakoľko slovo "evanjelický" nemá potrebný obsah na označenie evanjelického kresťanstva anglo-saského typu v po 18. storočí.

B. Pokiaľ ide o historicko-nábožensko-teologický obsah tohto slova, cieľom tejto prednášky je pokus o definíciu slova "evanjelikálny" prostredníctvom jeho použitia v historickom kontexte.²

II. POTREBA NOVÝCH NÁZVOV: HĽADANIE POMENOVANIA (Kresťania, katolíci, katari...)

História kresťanstva je sčasti aj históriou boja o "pravú cirkev", o rozoznanie "pravých kresťanov" od falošných, zosvetáčených, alebo tých, ktorí nedodržia "to správne, pravé učenie" alebo nežijú "pravým kresťanským životom". Na označenie takýchto nových skupín (viac alebo menej kresťanských) boli potrebné stále nové slová, nové pojmy, ktoré ich mali vyznačiť, definovať, alebo jednoducho pomenovať. Často vznikli ako prezývky, či dokonca nadávky.

Do tejto série slov patrí aj slovo "evanjelický/evanjelikálny", ktoré tiež vzniklo z nutnosti pomenovať hnutie, ktoré vzniklo v 16. storočí a vošlo do dejín pod menom "Reformácia". Reformátori nechceli založiť novú cirkev, nové náboženstvo, práve naopak, snažili sa vrátiť k najstaršiemu novozmluvnému kresťanstvu. Ale pomenovanie "kresťania" už bolo redefinované a bolo potrebné nové označenie. Snaha o návrat k Evanjeliu dala Reformácii názov "evanjelijné" kresťanstvo, totiž "kresťanstvo podľa Evanjelia". Zopakujme si v skratke, ako k tomu došlo.

A. Pomenovanie "kresťania"

V Antiochii nazvali ľudia, ktorí išli novou "Cestou"³, kresťanmi⁴. Boli to ľudia "v Kristovi"⁵, ktorí nasledovali svojho Majstra často až na smrť.

¹ R.Říčan: Od úsvitu Reformace k dnešku, str.284

² Prednáška kvôli obmedzenému rozsahu nutne obsahuje zjednodušené podanie niekedy veľmi zložitých historických procesov. Každé spomínané hnutie malo aj mnoho iných dôležitých dôrazov. Snažil som sa vybrať tie, ktoré sú podstatné pred dnešný svetový evanjelikalizmus.

³ Sk 9:2; 19:9,23; 22:4;

⁴ Sk 11:26

⁵ 1 Kor 16:7; Rim 8:2; 1 Kor 15:18

B. Rano-"katolícka"⁶ cirkev

Už počas života apoštolov sa objavili "kresťania", ktorých ap. Pavel nazval "falošnými bratmi"⁷ a v poapoštolskej dobe sa neuveriteľne rozšírilo učenie gnostikov⁸, proti ktorému cirkev postavila slovo "katholikos" (všeobecný, väčšinový s významom "pravoverný"). A tak proti falošnému učeniu stálo koncom druhého storočia katolícke vyznanie viery, katolícka organizácia cirkvi a katolícke novozmluvné spisy.⁹

C. Katari ("kacíři") a iní

Katolícka cirkev rástla, silnela, bohatla a napriek strašnému prenasledovaniu v prvých storočiach už poskytovala aj spoločenské výhody, čo viedlo k zmiešaniu cirkvi so svetom. Na protest proti tomuto zosvetáčeniu vznikali skupiny v cirkvi (mníšske hnutie) aj mimo nej (nezávislé zbory). Ak menujeme montanistov, novaciánov (katarov - "čistých"), priskiliánov, donatistov, neskôr paulikiánov, bogomilov, valdenských, lollardov, husitov a iné predreformačné protestné skupiny, neznamená to, že sa hlásime k ich učeniu, ktoré bolo v niektorých prípadoch jasne heretické, ale chceme ukázať, že každý prívlastok sa časom "pokazil" a bolo treba hľadať nové označenie "pravého kresťanstva" (ktoré niekedy paradoxne bolo protestom proti akémukoľvek prideleniu označenia). Nás zaujíma slovo "evanjelický/evanjelikálny", ktoré sa dostalo do tohto radu slov za Reformácie v 16.st.

D. Zmysel nového pomenovania: Pojem "Evanjelikálne kresťanstvo" alebo "evanjelikalizmus" je jedným z rady pokusov o označenie biblického, novozmluvného kresťanstva, keď staré pojmy stratili svoj pôvodný význam. Nejde tu o statický a nemenný pojem a ak sa história bude opakovať, aj tento pojem "sa pokazí" (ak sa tak ešte nestalo) a bude nahradený iným.

III. PRVÁ ČASŤ DEFINÍCIE: BOŽIE SLOVO O MILOSTI (Reformácia a "evanjelijné/ evanjelické/ evanjelikálne" kresťanstvo)

Evanjelici ("luteráni", "reformovaní"¹⁰, "protestanti"...)

V 16. st. došlo v Európe k neuveriteľnému zlomu, ktorý je medzníkom dejín. Smerovanie k prameňom, k antike, k individuálnej slobode viedlo k "novému čítaniu" Evanjelia. Toto "nové čítanie" bolo čítaním v originálnom jazyku Novej Zmluvy¹¹, zbavené nánosu tisícročných výkladov cirkevných otcov a cirkevných filozofov a scholastiky, bytostne prežitú zápasom o "nájdanie milosrdného Boha". LUTHEROVA (1483-1546) odvaha vykladať Evanjeliu priamo z Novej Zmluvy s dôrazom na čisté svedomie viedla k odkrytiu "kresťanstva podľa evanjelia", totiž "evanjelického"¹² kresťanstva.

Na ríšskom sneme vo Wormse r. 1521 Luther na otázku o svojich knihách odpovedal, že v nich pojednáva o viere a mravnosti jednoducho a "evanjelicky" ("evangelisch" - totiž "podľa Evanjelia") a svoju obranu končí známym odvolaním na Písmo a na svedomie: "Ak nebudem presvedčený z Písma... moje svedomie je zajaté Božím Slovom. Nemôžem ani nechcem odvolať, lebo to nie je ani bezpečné ani správne. Tak mi Boh pomáhaj."

A tu sme pri prvej časti definície nášho slova "evanjelikálny" s reformačným dôrazom na:

A. Písmo...

Evanjelické/ evanjelikálne/ evanjelijné kresťanstvo postavilo učenie apoštolov zaznamenané v Písme proti celej politickej, economickej, teologickej a náboženskej sile Rímskej ríše aj Rímskej cirkvi. Nie cirkevní otcovia, nie tradícia, nie koncily, nie pápež - ale Božie Slovo v Písme je jedinou záväznou autoritou cirkvi¹³.

B. ... a viera

⁶ Musíme rozlišovať medzi "rano-katolíckou" a "rímsko-katolíckou" cirkvou.

⁷ 2 Kor 11:26; Gal 2:4

⁸ Zdá sa, že proti nemu je písaný list do Kolossis

⁹ Celý kánon Novej Zmluvy bol stanovený až ku koncu štvrtého storočia

¹⁰ "Kalvíni"

¹¹ R.1516 Erazmus vydal grécky text Novej Zmluvy.

¹² Nemecky: evangelisch; anglicky: evangelical s významom "podľa Evanjelia".

¹³ "Písmo bolo posadené na trón ako sudca všetkých cirkevných tradícií" (Evangelical Dictionary of Theology)

Toto "nové kresťanstvo"¹⁴ oslobodilo a zároveň zaviazalo každého človeka k osobnému jednaniu s Bohom vo veci svojho spasenia. Niet iných zásluh okrem Kristových¹⁵, ktoré by mohli človekovi pomôcť získať večný život, a niet iného prostredníka ako Krista. Táto Božia milosť v Kristovi sa dá prijať jedine vierou¹⁶, bez skutkov podľa zákona. Takáto viera v Krista je evanjelická/ evanjelikálna/ evanjelijná spravodlivosť. Je to právny akt ospravedlnenia hriešnika pre zástupnú smrť Ježiša Krista na Golgote¹⁷.

C. Prvá časť definície slova "evanjelikálny" spočíva práve v tomto jeho dvojitom dôraze na konečnú autoritu Písma ako Božieho Slova (dôraz "podľa Evanjelia") a spasenie jedine z Božej milosti prijatej vierou.¹⁸

¹⁴ Calvin (1509-1564) vo venovaní "Inštitúcií" francúzskemu kráľovi napísal: lebo sme nevymysleli nejaké nové evanjelium, ale držíme sa presne toho, ktorého pravdivosť bola potvrdená všetkými zázrakmi Krista a apoštolov. (Úvod 3.)

¹⁵ Augsburské vyznanie čl.4 o ospravedlnení z viery: "Odpustenie hriechov a spravodlivosť pred Bohom nemôžeme dostať za naše vlastné zásluhy, skutky... ale odpustenie hriechov dostávame a spravodlivými pred Bohom sa stávame pre Krista, skrze vieru, keď veríme, že Kristus trpel za nás a pre neho je náš hriech odpustený a je nám darovaná spravodlivosť a večný život.

¹⁶ Calvin: Viera je pevné a isté poznanie Božej priazne k nám založené na pravde a zaslúbení danom v Kristovi, ktoré sa prijíma zdarma a zjavuje našim mysliam a zapečat'uje v našich srdciach Duchom Svätým ("Inštitúcie" III.2)

¹⁷ Akékoľvek podrobnejšie vysvetľovanie reformačných princípov ďaleko presahuje rámec tejto prednášky

¹⁸ Reformácia priniesla viacero pokusov o systematizáciu biblického učenia, ktoré možno označiť za "evanjelické" a v anglosaských krajinách sa označujú slovom "evangelical" - "evanjelikálne":

1. Augsburské vyznanie (Melancton 1530 - luteránska časť Reformácie)
2. Inštitúcie kresťanského náboženstva (Calvin a Westminsterské vierovyznanie)
3. Tridsaťdeväť článkov náboženstva (Anglikánska cirkev 1563)
4. Základy kresťanského učenia (Menno Simmons 1539 - anabaptistické učenie)
5. Teológia Jacoba Arminia (1560-1609) sa stala podkladom teológie Metodistov a neskôr letničných skupín

IV. DRUHÁ ČASŤ DEFINÍCIE: BOH JE PÁN VŠETKÉHO (Anglickí puritáni a nemeckí pietisti)

A. Puritáni

Hlavné prúdy Reformácie zverili cirkev štátnej moci. V Nemecku to boli kniežatá, vo Švajčiarsku (v Ženeve) mestská rada, v Anglicku kráľ, ktorí rozhodovali o organizačných, personálnych a disciplinárnych otázkach cirkvi.

Počas Reformácie vznikla v Anglicku reformačná strana, ktorá bojovala o dôslednú reformáciu cirkvi a štátu podľa Evanjelia¹⁹ - "puritáni"²⁰. Ich prístup k reforme bol rôzny, ale jedno mali spoločné - Božia suverenita²¹ platí pre všetky veci súkromného, rodinného, cirkevného aj verejného života. Štát treba tiež reformovať podľa Písma²² alebo sa od neho separovať. Moderný evanjelikalizmus obsahuje oba tieto postoje: angažovanosť aj separatizmus.

B. Pietisti

Zápas o presnú a podrobnú formuláciu biblického učenia viedol k rozporom vo vnútri luteranizmu a vzniku formálnej ortodoxie. Názov "evanjelický/ evanjelikálny/ evanjelijný" neznamenal už len dôraz na Písmo a vieru, ale aj protestantskú scholastiku a mŕtvy formalizmus. Reakciou na tento stav bolo hnutie v rámci luteránskej cirkvi nazvané "pietizmus"²³, ktoré sa pokúsilo "dokončiť Reformáciu" dôrazom na praktický dopad učenia Písma pre osobný život. K intelektuálnemu rozmeru viery ako presvedčenia pridal citový rozmer lásky²⁴ a potrebu osobného znovuzrodenia²⁵, obrátenia. Pietizmus viedol kresťanov k osobnému čítaniu Písma, osobnému modlitebnému životu (v súkromí aj v cirkvi) a k osobnému svedectvu. Na pestovanie tejto zbožnosti zaviedol malé študijné skupiny²⁶.

Ak po puritánoch evanjelikalizmus zdedil dôraz "Boh je Pán všetkého" po pietistoch zdedil "staré pominulo, všetko je nové" v osobnom živote, dôraz na horúci osobný vzťah ku Kristovi a praktickú lásku k blížnym²⁷.

C. Druhá časť definície slova "evanjelikálne/ evanjelické/ evanjelijné" kresťanstvo spočíva v dvojitom dôraze na dôsledné zavedenie Biblie do praxe (Božej vlády) vo verejnom aj osobnom živote.

V. TRETIA ČASŤ DEFINÍCIE: EVANJELIUM SVETU Evanjelicálne/metodistické prebudenie v 18. st. a evanjelikáli v Anglikánskej cirkvi na prelome 18/19.st.

Pietizmus mal obrovský vplyv. Spenerov krstný syn ZINZENDORF (1700-1760) ovplyvnil Moravskú Jednotu a cez nich bratov WESLEYOVCOV²⁸, ktorí spolu s WHITEFIELDOM mali vedúcu rolu v Evanjelicálnom prebudení v Anglicku. Moravia ovplyvnili americké Veľké prebudenie. "Evangelical"

¹⁹ Dôraz puritánov bol na "evanjelijnú poslušnosť" - naplnenie Božieho zákona prostredníctvom moci Ducha Svätého

²⁰ Slovo "puritáni" vzniklo ako nadávka asi v 70-tych rokoch 16.st., nakoľko chceli dôsledne "očistiť" Anglikánsku cirkev. Jedna časť bojovala o dôslednú nápravu štátnej moci a druhá časť, separatisti (independents, kongregacionalisti, baptisti), pokračovali až k založeniu na štáte nezávislých zborov.

²¹ Hlavný dôraz kalvinizmu - puritáni boli kalvinisti

²² "Dlhý parlament" v 40-tych rokoch 17.st. počas Anglickej revolúcie.

²³ Z latinského pietas - zbožnosť. Moderný pohľad na pietizmus ako únik zo sveta rozhodne neplatil o pôvodnom pietizme, ktorý sa zaoberal nielen osobnou zbožnosťou, ale aj reformou školstva, sociálnymi reformami a organizáciou cirkvi. Pejoratívny význam slova vznikol na základe antiintelektualistických deformácií, ktoré odmietali teológiu na jednej a sociálny zápas na druhej strane.

²⁴ Philipp Jakob Spener (1635-1705): "Musíme privyknuť ľuď, aby verili, že púhe poznanie v žiadnom prípade v pravom kresťanstve, ktoré je oveľa viac vecou správania sa, nestačí. Náš drahý Spasiteľ často označil lásku ako pravé znamenie svojich učeníkov (citáty z Písma)... Určite pre toho, kto verí a je skrze vieru požehnaný, celý jeho život a naplnenie Božích príkazní spočíva v láske. (Pia Desideria 1675)

²⁵ Spener nepopieral luteránske učenie, že deti sú znovuzrodené pri krste, ale učil, že tento duchovný obyčajne neskôr stráti

²⁶ Spener pevne veril v učenie zdôraznené Lutherom o všeobecnom kňazstve veriacich. V týchto študijných a modlitebných skupinách sa malo toto učenie realizovať.

²⁷ Z pietistického hnutia vyšli niektoré z najpozoruhodnejších misijných aktivít.

²⁸ John Wesley sa obrátil pri počúvaní predčítovaného Lutherovho úvodu k listu Rímskym

dostáva v anglicky hovoriacich krajinách novú náplň - okrem významu "podľa Evanjelia" znamená aj "metodistický"²⁹. Metodistické prebudenie v Anglicku a americké prebudenie preniesli reformačné, puritánske a pietistické dôrazy medzi masu. Biblia, viera v Ježiša Krista, obrátenie a znovuzrodenie, istota spasenia, každodenná poslušnosť a nasledovanie Krista sa kážu pod holým nebom na obrovských viactisícových zhromaždeniach³⁰.

A. Masová evanjelizácia (Metodistické (evanjelikálne) prebudenie)

Británia bola na začiatku 18.st. v zúfalom stave: nemorálnosť, neľudské zachádzanie s deťmi (tri zo štyroch zomierali pred piatimi narodeninami), opilstvo, chudoba, špina, nevzdelanosť a nevera v Boha boli všadeprítomné. R.1739 George WHITEFIELD (1714-1770) a John WESLEY (1703-1791) začali kázať pod holým nebom zástupom, ktoré dosahovali až 20 000 poslucháčov. George Whitefield kázal asi 18 000 krát spolu viac ako 100 miliónom ľudí (v Británii aj v Amerike). John Wesley precestoval na koni viac ako 400 000 kilometrov. Keď zomrel, mal v Británii 72 000 nasledovníkov³¹ a vyše 50 000 v Spojených štátoch. Niektorí historici tvrdia, že metodistické prebudenie zachránilo Britániu od krvavej revolúcie akú zažilo Francúzsko³². Misijné hnutie, ktoré vzišlo z tohto evanjelikálneho prebudenia, urobilo z 19.st. "veľké storočie kresťanskej misie"³³.

B. Sociálne reformy³⁴ (Evanjelicálna anglikánska strana)

Napriek tomu, že sa Metodizmus nakoniec odtrhol od Anglikánskej cirkvi (r.1795), aj v nej vznikla ku koncu 18.st. "Evanjelicálna strana"³⁵, ktorej niektorí členovia sú známi svojím bojom za sociálne reformy. Tzv. "Claphamská sekta" skladajúca sa z bohatých evanjelikálov žijúcich v Claphame založila bojovala o zrušenie otroctva, reformu väznenstva a zlepšenie pracovných podmienok robotníkov.

1. William WILBERFORCE (1759-1833) zasvätil svoj život zrušeniu otroctva v Britskom impériu.³⁶ R.1807 parlament zakázal Angličanom zúčastňovať sa na obchode s otrokmi. R.1815 na Viedenskom kongrese evanjelikáli dosiahli prostredníctvom anglického delegáta zákaz obchodu s otrokmi vo väčšine európskych krajín.³⁷ Ale otroctvo bolo zrušené na britských územiach až tesne pred Wilberforceovou smrťou r.1833. Zákon poskytol obrovskú sumu ako kompenzáciu pre majiteľov otrokov.³⁸

2. Lord SHAFTESBURY (1801-1885) pracoval na povereniach parlamentu bezplatne, hoci iní boli za rovnakú prácu platení. R.1840 dosiahol zákaz práce chlapcov pod 16 rokov na čistení komínov. R.1842 dosiahol zákaz práce žien a chlapcov pod 10 rokov v baniach. R.1845 dosiahol reformu domovov pre psychicky nemocných.³⁹

²⁹ Pojmy "Evanjelicálne" alebo "Metodistické" prebudenie znamenali v tejto dobe to isté (A. Skevington Wood v "History of Christianity")

³⁰ Řičan: Starý ideál západnej reformácie podriadiť celý svet panstvu Ježiša Krista tu ožil preteplený vrúcim poňatím evanjelia o spasení hriešnikov. (str.284)

³¹ Metodizmus sa staral o ďalší život obrátených starostlivo prepracovaným systémom výchovy.

³² (Krupp: Church Triumphant at the End of the Age) Metodisti bojovali za nápravu pomerov vo väzniciach, starali sa o chudobných, poskytovali lekársku službu zdarma, podporovali všeobecnú vzdelanosť prostredníctvom nedeľných škôl, kde vyučovali nielen náboženstvo, ale aj dejiny a klasických autorov a ohnivo kritizovali otrokárstvo. Gentleman's Magazine z r.1791 napísal: "Čokoľvek si myslíme o jeho (Wesleyho) inšpirácii, nie je možné uprieť mu zásluhu o nekonečné dobro, ktoré vykonal v prospech ľudí nižšieho postavenia."

³³ Latourette

³⁴ Ide o sociálne reformy prostredníctvom legislatívy v parlamente

³⁵ Pripodobnená ku katolíckej reformácii po odtrhnutí protestantizmu (Skevington Wood: The Inextinguishable Blaze)

³⁶ 24. februára 1791 mu Wesley napísal: "Choď v mene Božom a v moci jeho sily, kým americké otrokárstvo, najhnusnejšie aké kedy videlo slnko, pred ním nezmizne.

³⁷ Toto stálo 700 000 libier, ktoré Anglicko zaplatilo zo štátnej pokladne ako náhradu Španielsku a Portugalsku.

³⁸ Wilberforce napísal aj knihu pre privilegované vrstvy Angličanov s titulom: "Praktický pohľad na prevládajúci náboženský názor kresťanov vo vyšších a stredných vrstvách tejto krajiny v protiklade k skutočnému kresťanstvu" V knihe zdôraznil zodpovednosť bohatých a ich povinnosti voči chudobným a ich povinnosť premeniť formálne kresťanstvo na realitu. V priebehu 6 mesiacov sa predalo 7 500 výtlačkov a len málo kníh malo väčší vplyv ako táto. Skončili kohútie, býčie a medvedie zápasy. Kníhkupectvá s nemravnou literatúrou skrachovali.

³⁹ Cairns: Christianity through the Centuries

C. Tretia časť definície slova "evanjelikalny" spočíva v dôraze na zvestovanie Evanjelia a zmenu spoločnosti zmenou veľkého množstva jednotlivcov prostredníctvom masovej evanjelizácie a (súčasne) sociálnej starostlivosti. Ak prvé dve časti zdôrazňovali cestu osobnej záchranu (spasenia), táto tretia časť je "osobitne evanjelikalna" svojím dôrazom na zvestovanie a starostlivosť o blížnych.

VI. ŠTVRTÁ ČASŤ DEFINÍCIE: SVETOVÉ HNU Tie EVANJELIKÁLOV (Lausannské hnutie)

Evanjelikalizmus sa koncom 19. a začiatkom 20. st. dostal do vnútornej krízy. Dôraz na svetovú misiu viedol k oslabeniu intelektuálnej sily na vnútornom fronte, čo znamenalo nedostatočnosť v odpovediach na útoky liberálnej teológie, ktorá spochybňovala Bibliu, Ježišovo božstvo, možnosť komunikácie s Bohom a vo svojich radikálnejších formách aj samotnú existenciu osobného Boha. Namiesto evanjelizácie zdôrazňovala vzdelanie, sociálne reformy a politickú slobodu. Pod útokmi darwinizmu, marxizmu, freudovskej psychológie evanjelikalizmus zaujal obranný postoj úniku zo sveta. Veľmi zjednodušene by sa dalo povedať, že na protest proti "sociálnemu evanjeliu" sa vzdal svojich tradičných sociálnych dôrazov, na protest proti zavádzaniu evolúcie do školstva sa vzdal aktivít školskej legislatívy, na protest proti liberálnej teológii sa vzdal teologického vzdelania. Americké fundamentalistické hnutie⁴⁰ sa sústredilo na obranu "fundamentov" evanjelikalizmu⁴¹ a hoci evanjelikáli a fundamentalisti⁴² mali spoločný dôraz na biblické učenie, fundamentalisti sa vyznačovali väčšou militantnosťou proti odpadnutiu v cirkvi, podozrievavosťou a anti-intelektualizmom⁴³. Tieto boje v rámci evanjelikalizmu znamenali úpadok evanjelikalizmu medzi dvoma vojnami.

A. Moderné evanjelikalne hnutie začalo hneď po Druhej svetovej vojne vydávaním kníh, prácou na univerzitách, rozhlasovými a literárnymi aktivitami. Organizovaná práca teoretická (teologická) a praktická začala Svetovým kongresom o evanjelizácii (Berlín 1966) zvolaným Billy GRAHAMOM a pokračovala v Lausanne (1974)⁴⁴ a v Manile (Lausanne II, 1989). Lausannská zmluva sa stala klasickým vyjadrením evanjelikalnych zámerov:⁴⁵

Vyznávame, že Boh je Stvoriteľom a Sudcom všetkých ľudí. Preto by sme sa mali starať o spravodlivosť a zmierenie v ľudskej spoločnosti a o oslobodenie ľudí z každého druhu útlatku ... Vyjadrujeme tu aj pokánie zo svojho zanedbania sociálnej starostlivosti a z toho, že sme niekedy považovali evanjelizáciu a sociálnu starostlivosť za vzájomne sa vylučujúce. A hoci zmierenie s človekom nie je zmierenie s Bohom ani sociálna aktivita nie je evanjelizáciou, ani politické oslobodenie nie je spasením, priznávame sa k evanjelizácii a sociálno-politickým aktivitám ako dvom súčasťiam našich kresťanských povinností.

B. Štvrtá časť definície: Evanjelikalne kresťanstvo je spojením kresťanov z rôznych cirkví, ktorí vidia svetovú evanjelizáciu ako nástojčivú úlohu cirkvi a jedinú nádej sveta.

VII. DEFINÍCIA (zhrnutie)

Zhrnutím vyššie uvedených faktov dostaneme túto historickú definíciu evanjelikalizmu:⁴⁶

⁴⁰ Názov podľa 12 zväzkov (The Fundamentals 1910-1915), ktoré podávali tradičné kresťanské učenie. Medzi autormi boli aj R.A.Torrey a J.Gresham Machen.

⁴¹ Boli to: neomylnosť Písma, nepoškvrnené počatie Krista, Kristova zástupná smrť, jeho telesné vzkriesenie, je druhý príchod, práca Ducha Svätého pri obrátení a posvätení hriešnika, večná blaženosť spravodlivých pre vieru v Krista a večné zatratenie nekajúcich.

⁴² Napriek tomu, že sa fundamentalisti a evanjelikáli rozišli, okolie považovalo obe skupiny za "fundamentalistov" pre ich spoločnú teologickú bázu.

⁴³ J.I.Packer: Fundamentalism and the Word of God str.32

⁴⁴ Podľa tohto kongresu (Medzinárodný kongres o svetovej evanjelizácii s účasťou 2700 delegátov z celého sveta) má toto evanjelikalne hnutie názov "Lausannské hnutie".

⁴⁵ V Manile sa k Lausanneskej zmluve pridali aj charizmatici

⁴⁶ Pozri aj Operation World str.652 (vydanie z r.1993)

Evanjelikalizmus je evanjelijné kresťanstvo, ktoré kladie dôraz na:

A. konečnú autoritu Písma ako Božieho Slova

B. vieru v obeť Ježiša Krista, skrze ktorú je človek zmierený s Bohom

C. potrebu vedomého obrátenia a znovuzrodenia z Ducha Svätého

Život zasvätený poslušnosti Krista, zvestovaniu evanjelia a pomoci bližným aj v medzicirkevnej spolupráci

VIII. ZÁVER: "Prečo evanjelikálny?"

A. "Evanjelikálny" v modernom chápaní je všeobecný prívlastok, ktorý neoznačuje nejakú cirkevnú skupinu, ale postoj prestupujúci naprieč cirkvami, neoznačuje detaily, ale len základné tvrdenia kresťanstva. Zároveň obsahuje prvky, ktoré neobsahuje ani jedno doteraz používané slovo. Náš prívlastok "prebudenecký" je mu, zdá sa, obsahom najbližšie, ale chýbajú mu niektoré dôrazy, ktorými história naplnila anglo-saský evanjelikalizmus - (napr. "celý svet naplniť panstvom Ježiša Krista"⁴⁷, sociálne dôrazy, politické reformy, masové hnutia ap.)

1. Nevýhody: v dnešnom stave vynecháva veľa dôležitých vecí - organizáciu cirkvi, formu bohoslužieb, učenie o krste, predurčení alebo Duchu Svätom, aby sme menovali aspoň niektoré. Preto žiadny kresťan nevystačí len s tým, že ostane "evanjelikál", ale musí svoju "evanjelikálnu" vieru realizovať v nejakej konkrétnej cirkvi, ktorá nejakým spôsobom odpovedá na tieto ďalšie otázky.⁴⁸

2. Výhody: pojem zdôrazňuje životne dôležité (nutné k spaseniu) veci kresťanstva. V období, keď je záchrana pred celosvetovou katastrofou najdôležitejším rozkazom dňa, je výhodné definovať a sústrediť sa na veci absolútne nevyhnutné pre záchranu. A práve tieto veci obsahuje slovo "evanjelikálny" pri súčasnej definícii.⁴⁹

B. Zvestovanie evanjelia vyžaduje spojenie síl a využitie skúseností iných kresťanov. Evanjelicáli (the Evangelicals) sú skupinou s definovanou teológiou a organizovaným svetovým hnutím. Prijatím názvu "evanjelicáli" sa k tomuto hnutiu hlásime a sme pre nich zrozumiteľní.

POUŽITÁ LITERATÚRA

BAINTON R.	Here I Stand
CAIRNS E.E.	Christianity through the Centuries
CALVIN J.	Institutes of the Christian Religion
DAVIES R.E.	I Will Pour Out My Spirit
DOWLEY (ed)	The History of Christianity
ELWELL (ed)	Evangelical Dictionary of Theology
GREEN V.H.H.	John Wesley
JOHNSTONE P.	Operation World
KRUPP N.	The Church Triumphant at the End of the Age
LANE T.	The Lion Concise Book of Christian Thought
LATOURETTE K.S.	A History of Christianity
LLOYD-JONES D.M.	Knowing the Times
LUTHER M.	Rede vor den Wormser Reichstag
NOLL M.A.	Confessions and Catechisms of the Reformation
ŘÍČAN R.	Od úsvitu Reformace k dnešku
PACKER J.I.	"Fundamentalism" and the Word of God
RUSHWORTH-SMITH	Dynamic Evangelicalism

⁴⁷ Rudolf Říčan

⁴⁸ D.M.Lloyd-Jones, známý evanjelikálny učiteľ z Londýna, vo svojej prednáške "Čo je evanjelikálne" (Mittersill 1971) uviedol, že k evanjelikalizmu patrí aj schopnosť považovať niektoré dôležité články učenia za nepodstatné pre spasenie. Uvádza napr. učenie o predestinácii, spôsob krstu a vek krstenca, cirkevnú organizáciu, pre-, post- a a-milenializmus, učenie o charizmatách ap.

⁴⁹ Podobne aj človek na prežitie potrebuje niekoľko základných funkcií, ale keď tieto sú v poriadku, realizujú sa v prostredí, ktoré nie je pre život podstatne dôležité.

SKEVINGTON WOOD A.
SMITH T.L.
STOTT & INÍ
WILLIAMS E.N.

The Inextinguishable Blaze
Whitefield & Wesley on the New Birth
The Evangelicals
The Penguin Dictionary of English and European History (1485-1789)